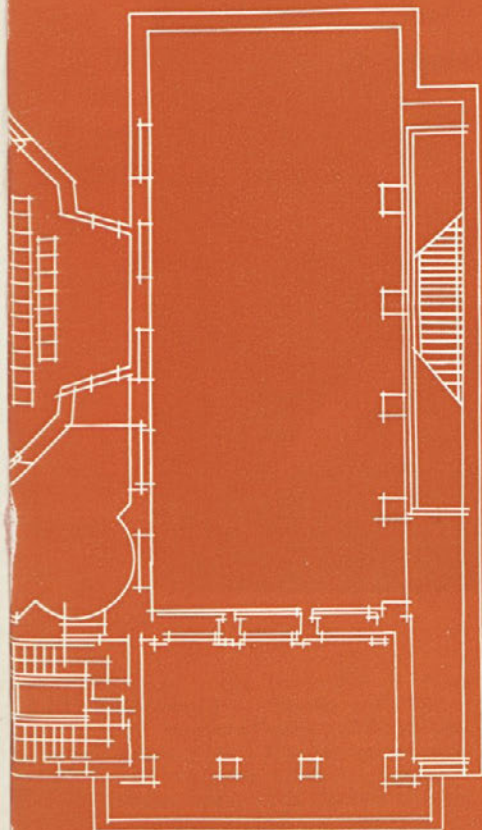

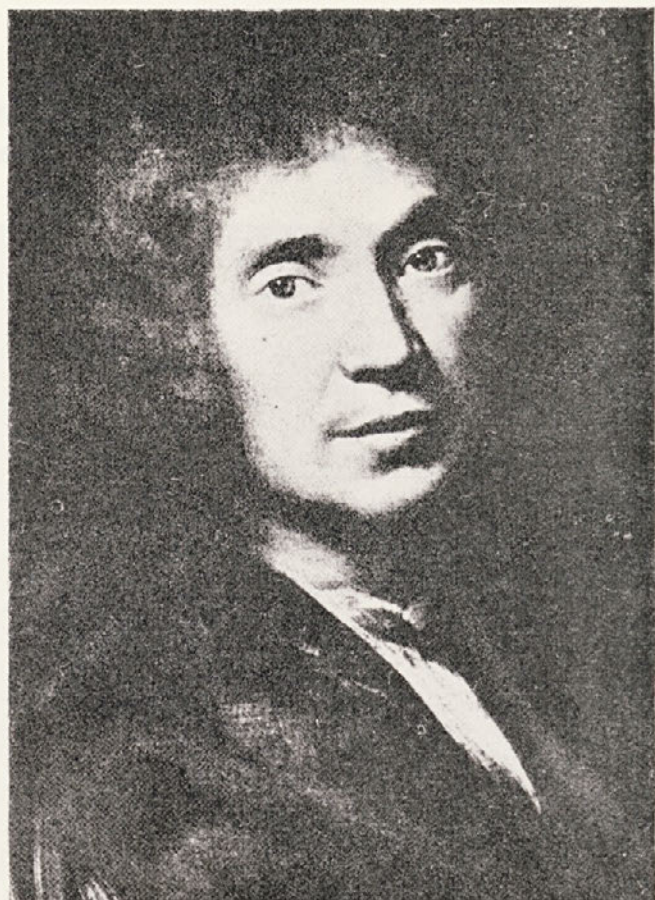
2020

1

ljudomrznik

**slovensko
ljudsko
gledališče
celje
sezona
1974/1975**

2020

D 1324/1874

MOLIÈRE

PREVOD

REŽIJA

DRAMATURG

LEKTOR

SCENA

KOSTUMI

GLASBENA OPREMA

ALCEST, Celimenin
ljubimec

FILINT, Alcestov prijatelj

ORONT, Celimenin ljubimec

CELIMENA, Alcestova ljubica

ELIANTA, Celimenina sestrična

ARSINOA, Celimenina prijateljica

AKAST markija

KLITANDER

BASK, Celimenin sluga

STRAŽNIK

DUBOIS, Alcestov sluga

LJUDOMRZNIK
komedija v 5 dejanjih

JOSIP VIDMAR

ZVONE ŠEDLBAUER

ALEKSANDER ZORN

MAJDA KRIŽAJEVA

MATJAŽ VIPOTNIK

VANJA POPOVIČ

ALEKSANDER ZORN

PAVLE JERŠIN

IVO BAN

BRANKO GRUBAR

JADRANKA TOMAŽIČEVA

ANICA KUMROVA

LJERKA BELAKOVA

JANEZ STARINA

JANEZ BERMEŽ

ŠTEFAN VOLF

MATJAŽ ARSENJUK

JOŽE PRISTOV

Tone Zupanc, vodja predstave — Sava Subotič, šepetalka — Stanko Jost, ton — Štefan Volf, tehnični vodja — Bogo Les, razsvetljava — Fran Klobučar, odrski mojster — Ivan Dečman, slikar — Vera Pristov, frizerska dela — Oto Čerček in Amalija Palir, vodstvo krojaške delavnice

Z enim odmorom

Molièrov LJUDOMRZNIK prihaja na slovenske odre tretjič: 1950 je bil prvič uprizorjen v Ljubljanski Drami, v režiji Vladimirja Skrbinška, ki je igral tudi Alcesta, 1962 pa je prišel v režiji Andreja Hienga na oder v Mariboru.

Verificirana zgodovina dramatike in dramaturgije je uvrstila to Molièrovo delo, ki ga je sam podnaslovil »komedija«, v karakterno komedijo, ki prehaja v komedijo nravi, hkrati pa vsebuje jasne elemente tragikomedije. Junak je v strukturi in po logiki žanra karakterne komedije navidezna vrednota, navidezen junak, ki v bistveni razliki med svojo idealno koncepcijo in njeno konkretizacijo, deluje komično: deziluzionizem njegove moralne gorečnosti je osnova žanrske estetike, izpeljani iz tipa aristotelovske poetike. Tako je osnovna komponenta karakterne komedije o ljudomrzniku, komična razlika med Alcestovim hotenjem in njegovo realizacijo. Alcest hoče biti ljudomrznik, pa je z osovraženim svetom, s Celimeno, v ljubezenski zvezi. Ljubi reprezentanta osovražene družbe par excellence, njen najbolj gojič in neiskren izdelek. Seveda je jasno, da ta nedoslednost in nemoč Alcestove moralne ambicije ni preprosto značilnost njegovega karakterja, ni tartufovstvo, ampak najprej logika mešanja dveh žanrov: komedije in tragedije. Komičnost Alcestovega »karakterja« je usodnejša in pomembnejša in prehaja meje karakterne komedije ali komedije nravi, tako da posega v sfero tragedije in predstavlja tisti tip gledališkega pisanja, ki se mu pravi tragikomedija.

Na meji dveh žanrov, je nedosegljivost integralne koherenosti med idejo in resničnim življenjem, prav tako osnova tragičnega, kot je v poetiki komedije to osnova komičnega. Alcest je torej s tem, da ustreza poetiki komedije, lahko hkrati tragičen junak in tako se temeljne značilnosti komedije prekrivajo z bistvom tragičnega in tragedije. Če pa se poetika komedija prekriva s poetiko tragedije, seveda kaže določeno tipološko neustreznost, zato si s takšno tipologijo žanra ne moremo odgovoriti na vprašanje o Molièrovi koncepciji človeka (ljudomrznika), tako da bi izhajali iz opisane strukture forme.

Vprašanje, ali je LJUDOMRZNIK tragedija ali komedija, ki je razburjalo tej tipologiji vrst naklonjene duhove, nas zato ne more razveseliti, saj nas venomer postavlja samo pred lastno protislovje.

Razveseljuje pa nas prav ta evidentnost preseganja klasične tipologije žanrov, ker nas osvobaja prahu, nagrmedenega na Molièrova dela. Sodobnost in s tem možnost LJUDOMRZNIKA smo našli tedaj, ko smo za izhodišče lahko vzeli branje, očišče-

Igra
o ljudomrzniku
in njegovi
resnici

no na v'idez trdnih kalupov, pretežno domače izdelave, ki so držali Molièra trdno v horizontu dokončnih dramaturških rešitev in pripadajočega razumevanja samega Molièrovega dela in njegove koncepcije človeka-ljudomrznika. V svoji zasnovi je bilo takšno branje vedno tudi »elitistično«, živo lahko le v privilegiranem območju »omikanega« »duhovnega« in »kulturnega«.

Skratka, Alcestova nepodrejenost klasičnim šablonam nas je pričela vznemirjati. Kdo je Molièrov Ljudomrznik in zakaj in kakšno je njegovo ljudomrzištvo?

2.

Naj naštejemo očitke družbi in dobi, ki ji Alcest odreka svoje človekoljubje: prazno besedičenje, laskanje brez kriterijev, neodkritost, laž, krivica, podlost, grabež in izdaja, so konvencije medčloveških odnosov sodobne družbene in družabne forme, ki ji Alcest zoperstavlja svojo kvaliteto, to je odkritost, iskrenost. Alcest nastopa tu kot osamljen in uporni nosilec kvalitete in resničnih, pravih vrednosti. Njegovo orožje in njegov temelj (iskrenost, odkritost), je torej resnica. Resnica je tisto orožje, ki zareže v družbeno ureditev, kjer je laž protokoliрана, in jasno je, da je ta poseg uporen in totalen, in nastopa zoper ves »človeški rod«. Tako se lahko Alcest tudi konstituiral kot izrazit individualist.

Če je videti na prvi pogled, da je Alcestov upor samo borba proti konvenciji in protokolu, proti tisti družbeni značilnosti, ki ima samo značilnosti nekega nebišvenega in obrobnega modnega ceremoniala, pa moremo videti, da izzove reakcijo, ki je vse prej kot odgovor človeku, ki se neprimerno obnaša, saj pelje na sodišče.

V svoji viziji ureditve družbenih odnosov, bi se namreč Alcest odpovedal slehernega obzira in mehkobe, kar lahko razberemo iz dialoga s Filintom, ter postopal kar se da rigorozno: v imenu resnice bi bil s hudobneži trd, pa tudi s tistimi, ki ne bi pokazali iste ostrine do njih, čednost bi sovražila zlo, spoštovanje bi dodeljeval točno po zaslugah in cenil bi samo cene vredne. Družba potemtakem ravna ravno nasprotno, čednost, zasluge, prave vrednosti so zabrisane in s stavkom: kdor ceni vse, nikogar res ne ceni, obtoži Alcest družbo moralnega relativizma, nediferenciranja resnice in laži in s tem uzakonjene anarhije. Dimenzije njegovega upora zoper družbene konvencije so tedaj daljnosežnejše, kot je to videti na prvi pogled in posegajo v same osnove družbene ureditve. Sam takšni uzakonjeni anarhiji zoperstavlja totalitarno ureditev, strogo hierarhično urejeno v neki piramidni strukturi, katere vrh in temelj je resnica, ta pa je povsem brezkompromisna in rigorozna. Z izrazitim individualizmom, ki ji pritiče, je ta postavljena v njegovo posest in absolutnost lastnega moralnega statusa pripelje Alcesta pred vrata moralnega in družbenega samodrštva.

Alcestova resnica nasproti sedanji družbeni formi je »resnica očetov«, zgodovina, na katero se sklicuje in jo zoperstavlja

pokvarjenosti sodobnega veka. Svet očetov, zgodovina in njena resnica, je torej tisto, čemur skuša Alcest podrežati legalizirano družbeno formo v svojem upor in tako se konstituira kot subjekt. Biti subjekt znotraj opisane strukture pa pomeni biti ljudomrznik.

Junak Alcest, pooblaščenec resnice je zato lahko v primeri s Filintom izrazito dinamična struktura, mogoča v temeljni razliki sveta in resnice, ki ji podreja svojo eksistenco. Krepost davnin, v današnjem izprijenem veku tako pozabljena, je tisto bandero, pod katerim se z resnico obseden Alcest srdito zažene urejevati svet. Tu pa se usodno sreča s Celimeno, ki je reprezentant sodobne družbe par excellence, vdana sodobnim nrvem s koketnostjo, opravljalivostjo in prevaro.

Ali Alcest tedaj ljubi ravno tisto, kar je v skladu z razumom in resnico poskušal zavreči? Ali Alcest nastopa zoper tisto, kar pravzaprav ljubi, in ta ideološki in moralni mazohizem pomeni blokado realizacije subjekta, saj ne more biti hkrati zavezan resnici, če je zavezan ljubezni do prevare, neiskrenosti, neresnice, ki jo simbolizira Celimena? Junaka Alcesta ljubezen kliče, povoca in poziva, da bi popravljaj Celimeno, ta produkt sodobne družbe, da bi jo usklajeval in prilagajal svoji resnici, jo osveščal in ji kazal laskanju in laži podrejeno nrvno razpuščenost. Ljubezen je torej permanentno očiščevanje v sodobni družbi zabrisane kvalitete, je pot k identiteti esence in eksistence. V tem je integralni del Alcestove osebnosti, saj očiščevalna strast njegovo ljudomrznštvo prav nič ne ovira, ker ni nikoli zavezana realni Celimeni, pač pa njenemu očiščevanju in potencialnosti. Celimena je Alcestov objekt, zato ga v njegovem hotenju ne blokira, ne veže na realiteto osovražene družbene forme in ne razceplja njegovo osebnost. Kakor mu pravi sama: »Vi ljubite ljudi zavoljo svaje«.

Kaj pomeni Alcestov neuspeh v ljubezni in propad njegove pravde? Kaj pomeni status quo koncu, vprašanje dokončne konstitucije ljudomrznštva, umika iz družbe?

Alcest je subjekt, ker je ljudomrznik. Ali je status quo vprašanje o njegovi dokončni konstituciji? Ali je možnost takšnega samopotrjevanja tudi vprašanje o destrukciji takšne koncepcije človeka, saj mu je odvzeta možnost aktivitete? Jasno je, da svoj proces in svojo ljubezen ni vodil po pravilih sveta, ampak po pravilih svoje dinamične, identitetne strukture, zato ga je svet in družba v obrambi svoje eksistence zavrnili. Ali je možnost vzpostavitve dejanskega ljudomrznika: lastna načelna izločitev in družbe, vračanje k parcialnosti svoje vizije, ki je tako izgubila svoj družbeni in občečloveški karakter? Ali je Alcest samo stavek, ki glorificira dobo svoje mladosti, slep za mehanizem, ki ohranja sodobni svet? Naš medij je gledališče. Zato naj ostane odprto vprašanje bodoče predstave in njena resnica. To je vprašanje o možnosti in razsežnosti akcije junaka, subjekta znotraj opisane strukture in njegova ekspanzija v sodobni svet.

JANEZ STARINA

Rodil se je 13. 12. 1948 v Radečah pri Zidanem mostu. V razredu prof. Mileta Koruna je absolviral na ljubljanski AGRFTV z diplomsko predstavo »Podstrešje« J. Žmavca (v vlogi Fanta, fotografija s skušnje), s katero je gostoval tudi na lanskoletnem Borštnikovem srečanju v Mariboru. V sedmem semestru je prejel visokošolsko Prešernovo nagrado za vloži Shakespearovega Hamleta in Junaka v Rozewitzovi »Kartoteki«. V sezoni 1973/74 je bil član Primorskega dramskega gledališča v Novi Gorici. Z letošnjo sezono je angažiran v naši hiši. Želimo mu veliko uspehov in zadovoljstva pri delu.

Juro Kislinger,
Igra o zmaju.
Premiera 22. 9. 1973.

Veno Taufer,
Prometej ali tema
v zenici sonca.
Premiera 27. 9. 1973.

A. P. Čehov,
Utva.
Premiera 5. 10. 1973.

Aškerc, Krleža,
Menart,
Za staro pravdo.
Premiera 16. 10. 1973.

Igor Torkar,
Požar.
Premiera 18. 12. 1973.

Ervin Fritz,
Kralj Malhus.
Premiera 28. 12. 1973.

Franček Rudolf,
Celjski grof na žrebo
Premiera 1. 3. 1974.

VELEBLAGOVNICA
TIKANINA
CELJE

PRAVILNI NASLOV ZA DENARNE ZADEVE

Ljubljanska banka

PODRUŽNICA CELJE

Veleblagovnice

Ljubljana
Kočevje
Škofja Loka
Velenje

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje, sezona 1974-75, št. 1. Molière: Ljudomrznik. Premiera 27. septembra 1974 — Urednik Janez Zmavc — Fotografije celjskih predstav Viktor Berk — Naklada 1500 izvodov — Cena 2 dinarja — Tisk AERO, kemična, grafična in papirna industrija Celje.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 28. 5. 1973 oproščeno plačevanja temeljnega davka od prometa proizvodov

